Ett klokt beslut

I somras satte EU-kommissionen ned foten och pekade med hela handen: SJ AB ska följa upphandlingslagstiftningen vid inköp av produkter och tjänster som är avsedda för deras egna kommersiella trafik. Punkt!

Frågan om SJ AB ska tillämpa lagen om offentlig upphandling är lika lång som lagen har funnits. I den ena ringhörnan står Konkurrensverket som anser att SJ AB är en upphandlande enhet och därmed ska följa de lagar som har sin grund i att alla leverantörer behandlas lika, att ingen enskild leverantör diskrimineras, att beställaren öppet redovisar vad som ska köpas och vilka krav som ställs, samt att kraven är rimliga. I den andra ringhörnan finns SJ AB som med en druckens envishet hävdat att lagstiftningen inte berör dem. Men nu har EU-kommissionen satt punkt för en fortsatt process.

Som NJT tidigare redovisat har EU-domstolen meddelat att SJ AB är en upphandlande enhet, vilket innebär att SJ AB ska göra sina inköp enligt upphandlingslagarna. Det ansåg emellertid inte SJ AB som omedelbart vände sig till EU-kommissionen med begäran om undantag. Sverige har ju en järnvägsmarknad med fri konkurrens, så SJ AB skulle få sämre förutsättningar än sina konkurrenter om bolaget måste följa lagen. Ansåg SJ AB. Däremot inte EU-kommissionen. Enligt kommissionen har Sverige förvisso en öppen järnvägsmarknad, men SJ AB ställning i den kommersiella trafiken är så stark, konkurrensen så rudimentär och etableringshindren för nya aktörer så stora att det statliga järnvägsbolaget inte skulle lida skada av att följa lagstiftningen.

I den upphandlade trafiken i Sverige förhåller det sig däremot annorlunda. Där råder konkurrens mellan såväl statsägda som privata aktörer. Därför, anser EU-kommissionen, behöver det statliga järnvägsbolaget inte annonsera sina upphandlingar av fordonsunderhåll, städning och andra tjänster som krävs för den upphandlade trafiken. Motsvarande undantag måste naturligtvis gälla för andra statsägda bolag som lägger anbud på upphandlad trafik i Sverige.

Äntligen har den segdragna frågan om ett statligt bolag som tillhandahåller ett nät av transporter ska följa lagen fått en lösning. EU-kommissionens beslut är klokt och nu återstår att se hur det kommer att tillämpas.

MIKAEL PRENLER
Huvudredaktör

Viisas päätös

Viime kesänä EU-komissio iski jalkaan ja osoitti koko kädellä: SJ AB:n on seurattava hankintalainsäädäntöä ostaessaan tuotteita ja palveluita, jotka tulevat heidän omaan kaupalliseen liikenteeseensä. Piste!

Kysymys siitä, pitäisikö SJ AB:n soveltaa julkisia hankintoja koskevaa lakia, on niin kaukaa kuin laki on ollut olemassa. Toisessa kulmassa seisoo kilpailuviranomainen (Konkurrensverket), joka on sitä mieltä, että SJ AB on hankintayksikkö ja siksi sen on seurattava niitä lakeja, joiden perusteena on kaikkien toimittajien tasapuolinen kohtelu eikä ketään toimittajaa saa syrjiä. Tilaajan tulee avoimesti osoittaa, mitä haluaa ostaa ja esittää kaikille samat, kohtuulliset vaatimukset. Toisessa kulmassa on SJ AB väittäen itsepäisesti, ettei lainsäädäntö koske sitä. Mutta nyt EU-komissio on pannut pisteen tälle kauan jatkuneelle prosessille.

Kuten NJT on aikaisemmin selostanut, on EU-tuomioistuin ilmoittanut SJ AB:n olevan hankintayksikkö, jonka on tehtävä ostonsa hankintalain mukaisesti. Tämä ei ollut kuitenkaan SJ AB:n mieleen, vaan yritys kääntyi välittömästi EU-komission puoleen vaatien poikkeusta. Ruotsillahan on vapaan kilpailun rautatiemarkkinat, joten SJ AB:n mielestä yhtiö saisi huonommat edellytykset kuin kilpailijansa, jos sen täytyy noudattaa hankintalakeja. Tähän EU-komissio vastasi ei. Komission mukaan Ruotsilla on varmasti avoimet rautatiemarkkinat, mutta koska SJ AB:n asema kaupallisessa liikenteessä on niin vahva, on kilpailu alkeellista ja uusien tulokkaiden markkinoille pääsyn esteet niin suuret, että valtion rautatieyhtiö ei kärsisi vahinkoa lainsäädännön noudattamisesta.

Ruotsin kilpailutetussa liikenteessä tilanne on kuitenkin erilainen. Sekä valtion omistamien että yksityisten toimijoiden välillä on kilpailua. Siksi Euroopan komission mukaan valtion rautatieyhtiön ei tarvitse ilmoittaa ajoneuvojen huolto-, siivous- ja muita hankintoja, jotka vaaditaan kilpailutellulle liikenteelle. Vastaavia poikkeuksia on tietysti sovellettava muihin valtion omistamiin yrityksiin, jotka jättävät tarjouksia liikenteen kilpailutuksiin Ruotsissa.

Lopultakin on ratkaistu sitkeä kysymys siitä, pitäisikö kuljetusverkkoa tarjoavan valtionyhtiön noudattaa lakia. Euroopan komission päätös on viisas, ja nyt jää nähtäväksi, miten sitä sovelletaan.

MIKAEL PRENLER
Päätoimittaja